

PROMOVAREA INVESTIȚIILOR ÎN DEZVOLTAREA MICROBUSINESSULUI ÎN SPAȚIUL RURAL DIN REPUBLICA MOLDOVA

PROMOTING INVESTMENTS WITH A VIEW TO DEVELOPING MICROBUSINESS IN THE RURAL AREAS OF REPUBLIC OF MOLDOVA

Angela ȘESTACOVSCAIA, Mariana DOGA-MÎRZAC
Universitatea Agrară de Stat din Republica Moldova

Rezumat: Cursul dezvoltării pieței în Republica Moldova este unica posibilitate de formarea unei economii de tip nou ce se va integra în economia Europeană și mondială. Aderarea țării noastre la comunitatea Europeană pune în fața țării un rând de cerințe, ce sunt bazate pe creșterea economică și a nivelului de viață a populației țării.

Procesul formării relațiilor de viață, urmat în ultimii 15 ani a fost însoțit de un șir de probleme, nesoluționarea cărora va avea consecințe grave pentru viitorul țării. Distrugerea întreprinderilor nu sa compensat atât de rapid de aparițiile celor noi, ce a provocat dezvoltarea șomajului, scăderea nivelului de viață a populației. Societatea într-o perioadă scurtă sa divizat în două categorii: una mai mică, asigurată cu toate bunurile, a doua, mai semnificativă săraci și foarte săraci.

Mai evident procesele acestea sau manifestat în localitatea rurală. Programa de privatizare „Pământ” încă n-a prezentat mari succese în formarea relațiile de piață în agricultură. Conform aprecierii specialiștilor de la Ministerul Agriculturii și Alimentației circa jumătate din suprafețele terenurilor agricole nu se folosesc rentabil și după destinație . Distribuirea loturilor mici în proprietate frînează procesul de implementare a tehnologiilor moderne, de aceea producția agricolă este caracterizată de costuri mari ceea ce condiționează creșterea prețurilor de vânzare și a necompetitivității produselor și serviciilor obținute în gospodăria sătească.

A avut de suferit schimbări drastice și însași cetățenii Republicii. Conform rezultatelor preventive a recensământului ce a avut loc în octombrie 2004, populația Moldovei constituie 3388071 locuitori, dintre care în localitatea rurală sunt înregistrați 2079160, adică 61%.

Din cauza lipsei locurilor de muncă, salariilor mici și nestabile au plecat din țară cel puțin 260 mii (conform rezultatelor preventive a recensământului) sau 7,7% din numărul total al locuitorilor din țară. Din acești 260 mii-232 (ori 89%) au plecat în căutarea unui loc de muncă.

Dacă situația nu se va ameliora, putem să presupunem că în viitorul apropiat țara se va ciocni cu deficitul forței de muncă – oamenilor apti de muncă.

Afară de aceasta problema finanțării businessului în spațiu rural este foarte acută. Profiturile mici a întreprinderilor agricole, însă mai des pierderile nu le permit să facă investiții din sursele proprii . Sursele împrumutate sunt prea costisitoare.

Toate acestea au condiționat o criză economică în localitatea rurală mai profundă decât în economia țării în ansamblu, și dacă nu vor fi luate măsuri imediate, va fi pierdută perspectiva economică și demografică a țării în următorii ani.

Care sunt căile de soluționare a acestor probleme? Răspunsul la întrebarea aceasta este același ca și pentru dezvoltarea altor ramuri-promovarea investițiilor.

Investițiile în dezvoltarea localității rurale au o semnificație social-economică mare. Se vor impune activitățile de întreprinzător în diferite ramuri ale agriculturii, prelucrării produselor agricole, în prestarea serviciilor pentru întreprinderi și pentru populație.

Desfășurarea activității economice va aduce la următoarele efecte: organizarea noilor locuri de muncă; lărgirea spectrului ocupațiilor profesionale în satele Republicii; asigurarea veniturilor celor ocupați; încetarea procesului de migrare a resurselor umane din localitatea rurală-actualmente sursei principale a „gastarbaiterilor”; acumularea veniturilor la întreprinderi, întărirea autonomiei lor financiare; vărsarea în bugetele locale și a statului.

Din datele prezentate se observă că în perioada 1996-2003 în total pe republică volumul investițiilor a crescut în 3,6 ori, însă în agricultură se menționează creșterea lor în 1,9 ori – indicatorul aceasta este cel mai mic dintre ramurile economiei Moldovei. Însă se observă și altă tendință: dacă până în 1999 investițiile în agricultură stabil se micșorau din 2000 până în 2003 au crescut în 3,1 ori, fapt ce mărturisește despre creșterea atractivității agriculturii domeniului de investire. Investițiile în agricultură față de investițiile totale au constituit: în 1996-9,9% și s-au redus până la 3,4% în 2000, după ce au început să crească și au ajuns la 5,2% în 2003.

Tabelul 1

Investiții în capital fix pe tipuri de activități economice
(în prețuri curente, mil. lei)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	Cres- terea
Total pe republică	987,4	1202,2	1444,4	1591,8	1759,3	2315,1	2804,2	3621,7	3,67 ori
Din care: agricultura	97,9	118,4	81,7	56,7	60,2	113,7	159,9	186,7	1,9 ori
Industrie	398	509,4	522,0	608,7	484,2	1032,5	1022,1	1475,1	3,7 ori
Construcții	19,8	30,8	35,8	33,2	31,4	32,8	34,7	47,9	2,4 ori
Comerț	49,3	68,3	192,3	196,9	159,1	182,9	181,9	250	5,1 ori
Transporturi, depozitare, comunicații	122,6	130,5	222,9	408,3	770,7	562,5	871,0	903,2	7,4 ori
Alte ramuri	299,8	344,8	389,7	288,0	253,7	390,7	534,6	758,8	2,5 ori

Tabelul 2

Investițiile în capital fix pentru dezvoltarea agriculturii pe forme de prioritate (mii, lei)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Investiții în capital fix pe obiecte de menire productivă din care:	96,6	117,1	80,4	56,0	58,9	112,5	159,9	186,7
- publică	23,8	11,2	6,9	12,2	8,2	20,1	17,5	27,5
- privată	21,1	68,8	68,7	42,2	46,2	81,5	131,4	147,6
- mixtă (fără participare străină)	1,7	2,0	3,4	1,2	3,8	8,6	5,7	6,4
- a întreprinderilor mixte	-	35,2	1,3	0,4	0,3	2,3	5,3	3,4
- a investițiilor străine	-	-	-	-	0,4	-	0,008	1,8

Ponderea investițiilor în agricultura privată constituie 79% din investițiile totale. Pe parcursul anilor 1996-2003 investițiile în sectorul privat au crescut de 2 ori, pe când în sectorul public numai cu 15%. Evident au crescut investițiile în întreprinderile mixte (fără participarea capitalului străin), de 3,8 ori, cresc lent începând din 2000 investițiile în întreprinderile mixte. Plasamentele investitorilor străini în agricultura Moldovei sunt semnificative numai în 2003, însă lor nu le aparține nici 1% din investițiile totale.

În procesul de promovare a investițiilor în localitatea rurală un rol important îi aparține statului.

În legea bugetului de stat pe anul 2005 pentru realizarea proiectelor investiționale susținute de Banca Mondială și de alte organizații financiare internaționale se planifică cheltuieli în suma totală de 765,7 mil. lei, dintre care din contul creditelor externe în sumă de 550,9 mil. lei, din contul granturilor organizațiilor financiare internaționale în sumă de 186,4 mil. lei și contribuția Guvernului Republicii Moldova în sumă de 28,5 mil. lei.

În aceste sume sunt prevăzute mijloace și pentru dezvoltarea localităților rurale.

Proiectul „**Finanțarea rurală și dezvoltarea întreprinderilor mici**” are următoarele obiective majore: facilitarea participării populației sărace din zona rurală la dezvoltarea agriculturii în spațiul rural și contribuirea la edificarea unui cadru instituțional adecvat pentru prestarea serviciilor financiare din spațiul rural. Cheltuielile planificate pentru finanțarea activității proiectului sunt următoarele:

- din contul creditului 44457 mii. lei
- contribuția Guvernului 980,0 mii. lei

Menționăm, că proiectul în cauză în perioada 2000 – 2003 a acordat credite în valoare totală de 64,8 mil. lei, dintre care 58,4 mil. lei – întreprinderile micului business, iar 6,4 mil. lei, au fost folosite pentru capitalizarea asociațiilor de economii și împrumut al cetățenilor. Împrumuturile sunt coordonate pentru o perioadă de până la 5 ani sau pentru înființarea plantațiilor multianuale până la 15 ani.

Unitatea consolidată pentru implementarea și monitorizarea proiectelor în domeniul agriculturii. Obiectivele proiectului sunt: asigurarea unui acces mai ușor pe piețele externe și interne pentru producători, unitățile prelucrătoare și antreprenori, consolidarea pieței pentru producătorii primari și unitățile prelucrătoare, acordarea ajutorului în formarea și dezvoltarea organizațiilor de fermieri, dezvoltarea birourilor de consultație rurală capabilă să satisfacă multiplele cereri ale producătorilor rurali în condițiile unei economii și a unui cadru constituțional în continuă schimbare a finanțării investițiilor în agricultură, crearea și testarea sistemului bancar cooperatist în mediul rural capabil de a presta servicii financiare în condițiile de eficiență a micilor fermieri privați și antreprenorilor rurali.

Cheltuielile planificate pentru finanțarea activității proiectului sunt următoarele:

- din contul creditului – 59690,0 mii lei;
- din contul granturilor – 21590,0 mii lei;
- contribuția Guvernului – 6604,0 mii lei.

Corporația de finanțare rurală este o instituție de microfinanțare ce acordă împrumuturi pentru asociații de economii și împrumut ale cetățenilor, antreprenorilor

individuali și fermierilor, precum și companiilor din sectorul micului business. Termenul pentru care este acordat împrumutul variază de la 1 an pînă la 15 ani, rata medie a dobînzii fiind de 13%; suma maximă a împrumutului acordat de corporația de finanțare rurală, este 50 mii \$. În urma constituirii și utilizării Fondului de subvenționare a creditării agriculturii de către băncile comerciale, Asociațiile de economii și împrumut a cetățenilor și Corporația de finanțare rurală a crescut considerabil valoarea creditelor acordate agenților economici din agricultură (vezi tabelul nr. 3).

Tabelul 3

Volumul creditelor acordate agenților economici din agricultură

Indicii	Anii				
	2000	2001	2002	2003	2004
Valoarea creditelor acordate agenților economici din agricultura (mil. lei)	176,8	184,7	430,6	646,3	830,5
Inclusiv asociații de economii și împrumut (mil. lei)	-	-	126,0	238,1	280,4
Rata dobînzii în mediu (%)	30-32	27-28	24-26	19-21	21-22
Fondul de subvenționare utilizat la valoarea creditelor acordate (mil. lei)	-	-	11,1	29,9	22,0
Numărul beneficiarilor			44290	65285	74345

Totodată, din Fondul sectorului agrar, în anul 2004, au fost alocate mijloace financiare pentru stimularea creării stațiunilor tehnologice de mașini în sumă de 9,0 mil. lei, din 9,0 mil. lei preconizate.

Pentru anul 2005, întru susținerea sectorului agrar, este preconizată suma de 60,0 mil. lei.

Au fost majorate substanțial alocările pentru serviciile antigrindină, pentru exploatarea sistemelor de irigare, pentru resursele energetice utilizate la pomparea apei pentru irigare:

Tabelul 4

Dinamica alocărilor pentru servicii prestate în sectorul agrar (mil. lei)

	Anii								
	2001		2002		2003		2004		2005
	Aprobat	Finanțat	Aprobat	Finanțat	Aprobat	Finanțat	Aprobat	Finanțat	Plan
Serviciul Antigrindină	4,1	3,2	4,5	4,5	8,7	8,7	10,9	10,9	9,2
Concernul „Apele Moldovei” total	9,5	7,3	16,8	12,2	20,3	19,6	18,7	18,3	19,5
Inclusiv: Exploatarea sistemelor de irigare	9,5	7,3	9,5	7,5	11,5	11,1	12,7	12,7	12,5
Pentru energia electrică utilizată la exploatarea sistemelor de irigare	-	-	7,3	4,7	8,8	8,5	6,0	5,6	7,0

S-au alocat mijloace bănești pentru valorificarea terenurilor și sporirea fertilității solurilor în anii 2001-2002 – 16,5 mil. lei; 2003 – 9,5 mil. lei; 2004 – 7,9 mil. lei din 11,0 mil. lei preconizate. Pentru anul 2005 sunt preconizate 17,0 mil. lei.

Tabelul 5

Finanțarea măsurilor tehnologice în ramurile fitotehniei și horticulturii (mii, lei)

	Anii				
	2001	2002	2003	2004	2005 plan
1.Măsurile de protecție a plantelor contra dăunătorilor	124,0	200,3	298,0	406,0	400,0
2.Măsurile pentru dezvoltarea pepinieritului și pomiculturii	500,0	500,0	775,0	810,0	810,0
3.Alocări pentru încurajarea dezvoltării culturii nucului	-	247,6	240,7	2337,0	3000,0
Total	624,0	947,9	1313,7	3553,0	4210,0

În anii 2000 și 2004 au fost alocate 19,8 mil. lei pentru dezvoltarea viticulturii, inclusiv 13,1 mil. lei în 2004. Pentru anul 2005 sunt prevăzute 65,0 mil. lei.

Tabelul 6

Finanțarea măsurilor din bugetul de stat (mil. lei)

	Anii				
	2001	2002	2003	2004	2005 plan
Total	3,1	4,1	12,1	12,1	13,1
Inclusiv:					
- măsurile antiepidemice	2,0	3,0	5,1	5,1	5,1
- măsurile de susținere a creșterii animalelor de rasă	1,1	1,1	7,0	7,0	8,0

Pe parcursul anilor 2001-2004 au fost constituite 62 stațiuni tehnologice de mașini și 85 agromagazine, inclusiv în anul 2004 – 31 stațiuni și 4 agromagazine. Pentru anul 2005 se preconizează crearea a 38 stațiuni tehnologice de mașini.

Un mare rol în procesul de reînnoire a bazei tehnico - materiale în agricultură îi aparține Guvernului Japoniei. Din aprilie 2001 Guvernul Japoniei a realizat 4 tranșe de finanțare în valoare de 3,5 mil. \$; 2,3 mil. \$; 2,5 mil. \$ și 2,4mil.\$. Aceste tranșe sunt asigurate de către proiectul 2 KR „Creșterea producției agricole în RM”. Mijloacele acestor tranșe au fost investite în procurarea peste 1400 unități de tehnică, inclusiv 900 tractoare „Belarusi”; 150 tractoare grele, 80 combine, 50 mașini pentru protecția plantelor, 20 sisteme de irigare. Următoarea tranșă se așteaptă în 2006. Conform Legii nr. 270-XV din 27 iunie 2003 cu privire la anularea penalităților și sancțiunilor financiare (amenzilor) au fost anulate penalitățile și sancțiunile financiare (amenzile) producătorilor agricoli în sumă de 364,7 mil. lei, inclusiv față de:

bugetul consolidat -195,7 mil. lei;
 bugetul asigurărilor sociale de stat -169,0 mil. lei.

Proiectul de Lege despre anularea majorărilor de întârziere și a amenzilor, prevede anularea în mărime de 100% a majorărilor de întârziere și 50% a amenzilor, contribuabilului care nu va avea înregistrate la bugetul consolidat restante la plățile de bază conform situației din 31 decembrie 2004.

Conform proiectului legii cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative nr.248 din 30 iulie 2004, se permite cu titlu de excepție, reducerea termenului prealabil al înregistrării de stat în cazul reorganizării societăților comerciale și a întreprinderilor cu statut de persoană fizică în întreprinderi agricole până la o lună, totodată ele fiind scutite de taxa de timbru la înregistrarea de stat și de taxa de plată pentru eliberarea, reperfectarea licențelor și eliberarea copiilor de pe acestea, necesare desfășurării unor genuri de activitate agricolă.

Prin intermediul Î.S. „Moldresurse” producătorii agricoli au beneficiat de carburanți și fertilizanți la prețuri reduse. Astfel, prin intermediul Î.S. „Moldresurse”, producătorii agricoli au beneficiat în anii 2003-2004 la un preț mai mic cu 10-12% decât prețurile pe piață.

Producătorii agricoli beneficiază de credite prin intermediul:

-Proiectului Investiții și Servicii Rurale (RISP – Banca Mondială) în sumă de 20,0 mil. lei;

-Fondului Internațional pentru Dezvoltarea Agriculturii (IFAD) în sumă de 8 mil.\$

Contribuția bugetului de stat la implementarea acestor proiecte constituie în anul 2004 – 6,3 mil. lei, iar pentru anul 2005 se preconizează suma de 7,6 mil. lei.

Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare a înaintat Guvernului proiectul de lege privind redresarea situației economico-financiare a unor agenți economici din agricultură, care prevede anularea datoriilor față de bugetul de stat și bugetul asigurărilor sociale de stat la 25 agenți economici, în sumă de aproximativ 35,0 mil. lei.

Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2004 prevede, că contribuabilii care nu au datorii la plata salariilor și contribuțiilor de asigurări sociale de stat beneficiază de anularea penalităților.

În legea bugetului de stat pe anul 2005 sunt prevăzute mijloace financiare în Fondul pentru plata parțială (40%) a primelor de asigurare în agricultură în sumă de 5,0 mil. lei.

La începutul anului curent Guvernul RM a aprobat Programul Național „Satul moldovenesc”, care prevede un șir de măsuri în perioada până în anul 2015.

Sarcinile acestui program sunt:

1. Scăderea nivelului de sărăcie și lichidarea inegalității în spațiul rural;
2. Restabilirea și dezvoltarea infrastructurii (gazificarea țării până în anul 2009; îndestularea localităților cu apă potabilă; asigurarea nivelului de telecomunicare);
3. Crearea întreprinderilor agricole de proporții optime și implementarea tehnologiilor avansate;
4. Asigurarea managementului eficient a resurselor financiare, materiale și umane la nivelul organelor administrării locale.

Bugetul programei naționale „Satul moldovenesc” constituie – 45mlrd. lei. Această sumă va fi parțial finanțată din bugetul statului și bugetele locale, însă accentul se face pe investitorii autohtoni și străini. Guvernul planifică să asigure asistența tehnică și financiară a organizațiilor internaționale în localitatea rurală.

Actualmente Banca Mondială realizează în Moldova 11 proiecte, valoarea cărora constituie 146 mil. \$. Aceste mijloace sunt îndreptate spre dezvoltarea infrastructurii, suportul reformelor în agricultură, educație, asigurare medicală.

De exemplu: proiectul de control asupra poluării în agricultură – 5 mil. dol; proiectul de investiții și serviciilor în agricultură – 15 mil. \$.; proiectul dezvoltării educaționale în localitatea rurală – 10 mil. \$.. Se prevede că în anii 2005-2006 vor fi utilizate 30 mil.\$.

Proiectul Fondului Investițiilor sociale se va realiza în 5 ani, începînd cu septembrie 2004. Activitatea acestui fond va cuprinde 280 de localități, care nu au participat la concurs pentru atragerea investițiilor. În afară de aceasta vor participa încă 120 sate, care deja au beneficiat de investiții și au realizat un rînd de microproiecte și sunt gata să atragă investiții noi.

Suma totală a acestui proiect constituie 25 mil. \$, dintre care – 20 mil. \$ – creditul Băncii Mondiale. În afară de aceasta există și alte proiecte ce promovează investițiile nemijlocit în activitatea de producție și în implementarea tehnologiilor avansate.

Pe parcursul anului 2005 Proiectul de Dezvoltare a Businessului în Agricultură (PDBA), realizat de „CNFA - Moldova” va elibera trei granturi în sumă peste 80 mii. \$ Mijloacele acestea vor fi distribuite între trei întreprinderi: SRL „Sant-Agro” (Florești), SRL „Vindex-Agro” (Orhei) și o gospodărie țărănească din raionul Soroca.

SRL „Sant-Agro” va investi mijloacele acestea în producția legumelor și fructelor pentru exportul lor în Federația Rusă și Belarus. Prin intermediul acestor surse vor fi implementate în producție soiuri noi de varză, piperi dulci și roșii. Va fi elaborată propria marcă comercială și extinderea exporturilor în Ucraina.

SRL „Vindex-Agro” va aloca mijloacele obținute prin acest grant în producția legumelor în tunel (pentru a obține roadă înainte de sezon). De asemenea vor fi implementate soiuri noi de roșii, ceapă, cartofi, căpșune. Se va efectua sortarea și ambalarea producției pentru export.

Gospodăria țărănească va sădi plantații perene: cinci hectare de mere, două hectare de prune și două hectare de coacăză.

Aceste granturi, întreprinderile le-au obținut dînd dovadă și de capacitatea sa de a investi aceeași sumă.

În următorii cinci ani proiectul PDBA a obținut încă 130 granturi în sumă de la 10 pînă la 25 mii \$ fiecare.

Programul de asistență a fermierilor (PFAP) a acordat în perioada anilor 2002-2004 granturi în sumă de 7,5 mil. lei cooperativelor întreprinzătoare din Moldova. În cadrul granturilor de investiții mici au beneficiat 75 întreprinderi care au folosit mijloacele obținute în scopul procurării tehnicii agricole și utilajelor.

Suma maximă a grantului a constituit 15 mii \$. Din 2001 PFAP a contribuit la organizarea a 180 cooperative întreprinzătoare pentru prestarea serviciilor.

Donatorii vor asigura și asistență metodică. Partea organizațională a proiectului aparține Federației „Agro-inform”, ce include 29 organizații obștești, majoritatea cărora sunt specializați pe acordarea asistenței informaționale și consultative fermierilor.

Programul este prevăzut pe o perioadă de 3 ani, începînd cu 2005, în perioada aceasta se preconizează de organizat 35 grupe de ascultători – beneficiari, 5 dintre care vor fi formate din femei. Pe parcursul anului 2005 se prevede de organizat 14 grupe cu numărul de 140 persoane.

Deseori, întreprinzătorii din localitatea rurală se ciocnesc cu problema lipsei informației. Ei au nevoie de cunoștințe în domeniul de marketing, noilor tehnologii, computerizării proceselor de gestiune etc. Federația Națională „Agro-inform” desfășoară programul „Dezvoltarea comunităților rurale”. Esența activității acestui proiect constă în organizarea „școlilor” care vor învăța fermierii după metoda ciclică. Această metodă presupune posibilitatea de a alege de către ascultători a cursurilor oportune – în marketing, logistică, high-tech etc. În afară de aceasta, fermierilor li se propune să-și manifeste capacitățile sale de lider și de creativitate prin elaborarea programelor de dezvoltare a satelor sale. Cele mai interesante idei vor fi realizate prin finanțarea din acest proiect.

Bugetul acestui program constituie 350 mii € și este format din contribuțiile Agenției Naționale din Suedia pentru dezvoltarea internațională (90%) și organizației nonguvernamentale „Centrul cooperativelor suedeze” (10%).

Promovarea investițiilor în localitatea rurală va contribui la perfecționarea situației social-economice în țară, creșterea veniturilor atât la nivel micro, cât și macroeconomic și va accelera procesul de integrare în economia europeană.

BIBLIOGRAFIE

1. Bilanțul activității Guvernului Republicii Moldova întru realizarea Programului de activitate „Renașterea economiei – renașterea țării” în anii 2001-2004, Chișinău 2005.
2. Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare al Republicii Moldova „Complexul agroalimentar al RM în cifre și fapte”, Chișinău 2005
3. Ministerul Economiei Republicii Moldova „Dezvoltarea sectorului micului business în RM”, Chișinău 2005
4. Revista periodică lunară de consultanță în management: „Fin Consultant” nr. 1/2005
5. Site – urile:
  - ✓ www.capmu.md;
  - ✓ www.procredit.md;
  - ✓ www.microfinance.md;
  - ✓ www.bizpro.md